

DOI 10.36074/logos-18.08.2023.21

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ МЕТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ НЕПОВНОЛІТНЬОГО АБО ЗА ЙОГО УЧАСТЮ

ORCID ID: 0000-0002-6099-6386

Яковлєва Світлана Володимирівна
аспірантка

Київський університет права Національної академії наук України

УКРАЇНА

При кваліфікації кримінальних протиправних діянь важливе місце відводиться встановленню *мети* вчинення кримінального правопорушення. Хоча при вчиненні окремих видів (різновидів) кримінальних правопорушень мета не виступає конститутивною ознакою складу, проте її встановлення є обов'язковим етапом, оскільки ця ознака дозволяє відмежувати діяння, пов'язані із незаконним збутом наркотичних речовин.

Як зазначає О.В. Ус, «мета злочину – це результат, якого намагається досягти суб'єкт при вчиненні злочину, керуючись певним мотивом; суб'єктивний образ бажаного результату дії чи бездіяльності, тобто ідеальна у думках модель майбутнього кінцевого результату, до якого прагне суб'єкт злочину. Кваліфікація злочину визначається постановкою мети, а не її обов'язковим досягненням» [1, с. 134].

В межах аналізованих складів кримінальних правопорушень особливої уваги потребує мета, яка з факультативної ознаки суб'єктивної сторони трансформується в обов'язкову у ст. 307 КК України. У ст. 309 КК України необхідно встановити негативну ознаку мети – її відсутність. У ст. 317 КК України теж визначається спеціальна мета – забезпечення незаконного вживання, виробництва та виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів.

Слід відзначити важливість правильного встановлення мети вчинення кримінального правопорушення, адже в будь-якому разі це сприяє правильній кваліфікації діяння. Так, незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, в залежності від мети вчинення вказаних діянь може кваліфікуватися або за ст. 307 КК України або за ст. 309 КК України.

Поняття «без мети збуту» у ст. 309 КК України означає, що винний при виробництві, виготовленні, придбанні, зберіганні, перевезенні чи пересиланні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, не мав наміру передати їх у розпорядження іншій особі. У випадку, коли при вчиненні незаконних діянь, вказаних вище, мала місце мета збуту, дії винного слід кваліфікувати за ст. 307 КК України.

Мета, як стверджують науковці, має подвійну природу, залежно від стадії вчинення збуту: «перша, стосовно кінцевої мети злочинної діяльності, друга на рівні цілей дій, що входять у цю діяльність». Тобто на кожній із стадій кримінальної протиправної діяльності присутня основна мета – збут наркотичних засобів, яку в свою чергу можна поділити на ту, яка передуює збуту (мета дії, яка проявляється на попередніх стадіях) – продати наркотик та мета,

---

яка настає у процесі безпосереднього збуту наркотичних засобів – отримання наживи, доходу (прибутку), тобто одержання бажаного результату [2, с. 526].

На практиці виникають проблеми зі встановленням мети збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів. Пленум ВСУ визначив правові орієнтири, що свідчать про мету збуту: «...відповідна домовленість з особою, яка придбала ці засоби чи речовини, так й інші обставини, зокрема: великий або особливо великий їх розмір; спосіб упакування та розфасування; поведінка суб'єкта злочину; те, що особа сама наркотичні засоби або психотропні речовини не вживає, але виготовляє та зберігає їх тощо» [3]. Цими рекомендаціями послуговується судова практика.

Типовим для судової практики є кримінально-правова оцінка випадку, якщо особа отримує у певний спосіб наркотичних засіб чи психотропну речовину, але сама не вживала їх або ж не збирається їх вживати, як такого, що свідчить про наявність мети збуту. Якщо особа сама вживає наркотичні речовини або ж психотропні засоби, то у цьому випадку потрібно мати переконливі докази того, що особа мала намір вчинити збут предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 307 КК України. При цьому слід акцентувати увагу на тому, що збут є лише однією із альтернативних діянь об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, що досліджується. Проте, мета збуту є загальною для всіх цих альтернативних діянь. Тобто особа не обов'язково має вчинити збут, щоб її було притягнуто до відповідальності за статтю 307 КК України, але обов'язковою є наявність мети збуту як ознаки суб'єктивної сторони складу цього кримінального правопорушення.

Ми погоджуємось з твердженням, що наявність у особи великої кількості наркотичного засобу, психотропної речовини чи їх аналогів не має прямого доказу спрямованості умислу винного на збут цих речовин. Для його доведення слід дослідити сукупність доказів. Схожі правові орієнтири містяться у постанові Верховного Суду: «для об'єктивного висновку про умисел засудженого на збут наркотичного засобу необхідним є дослідження обставин придбання та зберігання наркотичної речовини, а також встановлення моменту виникнення відповідного умислу». Висновки суду першої та апеляційної інстанції про те, що обвинувачений, знайшовши наркотичний засіб, «мав умисел на його незаконний збут, без підтвердження такого висновку іншими доказами, окрім великого розміру наркотичної речовини та її розфасування, колегія суддів вважає передчасним» [4]. Для встановлення умислу на збут рекомендуємо враховувати ще й такі факти як джерела прибутку осіб, які притягаються до кримінальної відповідальності, вартість придбаних наркотичних засобів, коло зв'язків, постійне відвідування певних місць (ринок, кафе, стоянка, зони відпочинку), де вона могла зустрітись із потенційними клієнтами тощо. При цьому, судова практика демонструє, що інколи особи здійснюють збут невеликої кількості наркотичних засобів чи психотропних речовин і здійснюють це одноразово як випадковий заробіток.

Список використаних джерел:

- [1] Ус О.В. (2018) Кваліфікація злочину за ознаками суб'єктивної сторони складу злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*, 49 (2), 130-136.
- [2] Крут К. О. (2013) Поняття збуту наркотичних засобів та його місце у незаконному наркобігу. *Форум права*, 1, 525-531.
- [3] Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : Постанова Верхов. Суду України від 26.04.2002 р. № 4 : станом на 18 груд. 2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02#Text> (дата звернення: 18.10.2022).
- [4] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного суду від 07 квітня 2021 року. Справа № 203/337/19. Провадження № 51-4688км20. URL: <https://opendatabot.ua/court/96243744-a233de7e1d2e10a8c866ca55b51ec22d>